

Pravidla Organizace spojených národů
pro zacházení s vězňenými ženami
a nevěžeňská opatření pro pachatelky
trestných činů

BANGKOKÁ PRAVIDLA

Přijata Valným shromážděním OSN dne 21. prosince 2010.

Překlad vznikl v roce 2022 za finanční podpory Norských fondů v rámci projektu
Naplnění Bangkok Rules – cesta k podpoře lidských práv vězněných a propuštěných
žen v České republice.

Nejedná se o oficiální překlad.

Překlad: Andrea Marie Bednaříková

Odborná redakce textu: Lenka Ouředníčková

Poznámka překladatele:

Vazebním prostředím rozumíme zařízení pro výkon vazby, výkon zabezpečovací
detence a výkon trestu odnětí svobody.

Valné shromáždění

Distr.: Obecný
16. března 2011

Šedesáté páté zasedání

Bod programu 105

Rezoluce přijatá Valným shromážděním dne 21. prosince 2010

[na základě zprávy Třetího výboru (A/65/457)]

65/229. Pravidla Organizace spojených národů pro zacházení s vězňenými ženami a opatření a tresty nespojené s uvězněním pro pachatelky trestných činů (Bangkoká pravidla)

Valné shromáždění,

vzpomínajíc na standardy a normy OSN v oblasti prevence kriminality a trestní justice, týkající se primárně zacházení s vězni, především pak Pravidla o minimálních standardech zacházení s vězňenými osobami,¹ postupy pro efektivní implementaci Pravidel o minimálních standardech zacházení s vězňenými osobami,² Soubor zásad k ochraně všech osob vystavených jakékoliv formě vazby či vězení³ a Základní principy zacházení s uvězněnými osobami,⁴

vzpomínajíc rovněž na standardy a normy OSN v oblasti prevence kriminality a trestní justice, týkající se primárně alternativních trestů, především pak Standardní minimální pravidla OSN pro opatření a tresty nespojené s uvězněním (Tokijská pravidla)⁵ a základní zásady využití programů restorativní justice v trestních záležitostech,⁶

vzpomínajíc dále na svou rezoluci 58/183 z 22. prosince 2003, ve které vyzvalo vlády, příslušné mezinárodní a regionální orgány, národní instituce pro lidská práva a nevládní organizace, aby věnovali zvýšenou pozornost problematice žen ve vězení, včetně dětí vězňených žen, s cílem identifikovat klíčové problémy a způsoby, kterými je lze řešit,

berouce v potaz alternativní tresty stanovené v Tokijských pravidlech, a s přihlédnutím k genderovým specifikacím žen, a z nich vyplývající potřebu upřednostnit použití ne vazebních opatření u žen, které přišly do kontaktu s orgány činnými v trestním řízení, respektive konfliktu se zákonem,

¹ *Human Rights: A Compilation of International Instruments*, Svazek I (první část), Universal Instruments (publikace OSN, prodejní č. E.02.XIV.4 (Vol. I, část 1)), oddíl J, č. 34.

² Rezoluce Ekonomické a sociální rady OSN 1984/47, příloha.

³ Rezoluce 43/173, příloha.

⁴ Rezoluce 45/110, příloha.

⁵ Rezoluce 45/110, příloha.

⁶ Rezoluce Ekonomické a sociální rady OSN 2002/12, příloha.

majíce na paměti svou rezoluci 61/143 z 19. prosince 2006, ve které naléhalo na státy, aby *inter alia* přijaly pozitivní opatření za účelem řešit strukturální příčiny násilí páchaného na ženách a posílily snahy o prevenci řešící diskriminační praktiky a sociální normy, zahrnující ženy, které potřebují zvláštní pozornost při tvorbě politik řešících násilí, jako například ženy v institucích či ve vazbě,

majíce taktéž na paměti svou rezoluci 63/143 z 24. prosince 2008, ve které naléhalo na všechny státy, aby věnovaly pozornost dopadu zadržení a uvěznění rodičů na jejich děti, a zejména aby určily a podpořily osvědčené postupy týkající se potřeb a fyzického, emocionálního, sociálního a psychického vývoje dětí dotčených zadržením a uvězněním svých rodičů,

berouce v úvahu Vídeňskou deklaraci o zločinu a spravedlnosti: Řešení výzev jednadvacátého století, ⁷ v níž se členské státy mimo jiné zavázaly k vypracování aktivních politických doporučení založených na zvláštních potřebách žen jako vězňů a pachatelů, a akčních plánů pro uplatňování deklarace,⁸

přivolávající pozornost na Bangkokskou deklaraci o synergiích a odpovědích: Strategická spojenectví v oblasti prevence Kriminality a trestní justice,⁹ neboť se přímo týká zadržených žen a žen ve vazebním i nevazebním prostředí,

vzpomínající, že členské státy v Bangkokské deklaraci doporučily Komisi OSN pro prevenci kriminality a trestní justici, aby zvážila přezkoumání přiměřenosti standardů a norem týkajících se řízení věznic a vězňů,

berouce na vědomí iniciativu Úřadu vysokého komisaře OSN pro lidská práva vyhlásit týden od 6. do 12. října 2008 týdnem důstojnosti a spravedlnosti pro zadržované osoby, který kladl zvláštní důraz na lidská práva žen a dívek,

berouce v potaz, že vězněné ženy jsou jednou ze zranitelných skupin mající specifické potřeby a požadavky,

vědomo si skutečnosti, že mnoho stávajících vězeňských zařízení po celém světě bylo navrženo primárně pro vězně mužského pohlaví, zatímco se ale v průběhu let počet vězeňkyň výrazně zvýšil,

uznávající, že řada pachatelek trestných činů nepředstavuje pro společnost riziko a, stejně jako u všech pachatelů, může jejich uvěznění ztížit jejich opětovné začlenění do společnosti,

⁷ Rezoluce 55/59, příloha.

⁸ Rezoluce 56/261, příloha.

⁹ Rezoluce 60/177, příloha.

vítajíce vytvoření *Příručky pro manažery věznic a politiky o ženách a odnětí svobody*¹⁰ Úřadem OSN pro drogy a kriminalitu,

vítajíce rovněž výzvu vládám, příslušným mezinárodním a regionálním organizacím, národním institucím pro lidská práva a nevládním organizacím, obsaženou v rezoluci Rady OSN pro lidská práva 10/2 z 25. března 2009,¹¹ aby věnovaly větší pozornost problematice žen a dívek ve vězení, včetně otázek týkajících se dětí vězněných žen, s cílem identifikovat a řešit genderově specifické aspekty a výzvy související s tímto problémem,

vítajíce dále spolupráci mezi regionální kanceláří Světové zdravotnické organizace pro Evropu a Úřadem OSN pro drogy a kriminalitu a berouce na vědomí Kyjevskou Deklaraci o zdraví žen ve vězení,¹²

berouce na vědomí Pokyny OSN o alternativní péči o děti,¹³

vzpomínajíce na usnesení 18/1 Komise OSN pro prevenci kriminality a trestní justici¹⁴ z 24. dubna 2009, ve kterém Komise požádala výkonného ředitele Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu, aby v roce 2009 svolal časově neomezené zasedání mezivládní skupiny odborníků s cílem vypracovat v souladu s Pravidly o minimálních standardech zacházení s vězněnými osobami a Tokijskými pravidly doplňujícími pravidla zaměřená na zacházení se zadrženými ženami a ženami ve vazebním i v nevazebním prostředí, aby uvítal nabídku Thajska jednat jako hostitel zasedání skupiny odborníků a aby požádal toto zasedání odborníků o předložení výsledků své práce Dvanáctému kongresu OSN o prevenci kriminality a trestní justici, následně konaném v Salvadoru, Brazílie, od 12. do 19. dubna 2010,

vzpomínajíce rovněž, že čtyři přípravná regionální zasedání pro Dvanáctý kongres uvítala vypracování souboru doplňujících pravidel zaměřených na zacházení se zadrženými ženami a ženami ve vazebním i nevazebním prostředí,¹⁵

vzpomínajíce dále na Salvadorskou deklaraci o komplexních strategiích pro globální výzvy: Prevence kriminality a systémy trestní justice a jejich vývoj v měnícím se světě,¹⁶ v níž členské státy doporučily, aby Komise OSN pro prevenci kriminality a trestní justici zvažila jako prioritní záležitost pro vhodná opatření návrh Pravidel Organizace spojených národů pro zacházení s vězněnými ženami a opatření a tresty nespojené s uvězněním pro pachatelky trestných činů,

- bere s uznáním na vědomí* práci skupiny odborníků s cílem vypracovat doplňující pravidla zaměřená na zacházení se zadrženými ženami a ženami ve vazebním i nevazebním prostředí na svém zasedání, konaném v Bangkoku od 23. do 26. listopadu 2009, a výsledek tohoto zasedání,¹⁷
- vyjadřuje vděčnost* thajské vládě za to, že jednala jako hostitel zasedání skupiny odborníků a za finanční podporu poskytnutou pro organizaci daného zasedání,
- přijímá* Pravidla Organizace spojených národů pro zacházení s vězněnými ženami a opatření a tresty nespojené s uvězněním pro pachatelky trestných činů, připojena k této rezoluci, a schvaluje doporučení Dvanáctého kongresu OSN o prevenci kriminality a trestní justici aby tato pravidla byla známá jako "Bangkoká pravidla",

¹⁰ Viz Regionální úřadovna Světové zdravotnické organizace pro Evropu a Úřad OSN pro drogy a kriminalitu, Zdraví žen ve vězení: Náprava genderové nerovnosti zdraví ve vězení (Copenhagen, 2009).

¹¹ Chybí v originálním textu.

¹² Chybí v originálním textu.

¹³ Rezoluce 64/142, příloha.

¹⁴ Viz Oficiální záznamy Ekonomické a sociální rady OSN, 2009, dodatek č. 10 (E/2009/30), kap. I, oddíl D.

¹⁵ Viz A/CONF.213/RPM.1/1, A/CONF.213/RPM.2/1, A/CONF.213/RPM.3/1 a A/CONF.213/RPM.4/1.

¹⁶ Rezoluce 65/230, příloha.

¹⁷ Viz A/CONF.213/17.

4. *uznává*, že vzhledem k velké rozmanitosti právních, sociálních, hospodářských a zeměpisných podmínek ve světě nelze všechna pravidla uplatňovat všude a za všech okolností stejně, že by však měla sloužit k tomu, abychom neustále usilovali o překonání praktických obtíží při jejich uplatňování vědomím, že jako celek představují globální aspirace, které jsou předmětem společného cíle zlepšit situaci vězněných žen, jejich dětí a jejich komunit,
5. *vybízí* členské státy, aby přijaly právní předpisy stanovující alternativy k trestu odnětí svobody a upřednostnily financování těchto systémů, jakož i rozvoj mechanismů potřebných pro jejich zavedení,
6. *vybízí* členské státy, které již vypracovaly právní předpisy, postupy, politiky nebo praktiky pro ženy ve vězení nebo pachatelky trestných činů ve výkonu alternativního trestu, aby zpřístupnily informace jiným státům a příslušným mezinárodním, regionálním a mezivládním organizacím, jakož i nevládním organizacím, a pomohly jim při rozvoji a zavedení výcviku nebo jiných činností souvisejících s takovými právními předpisy, postupy, politikami nebo praktikami,
7. *vyzývá* členské státy, aby při vypracovávání příslušných právních předpisů, postupů, politik a akčních plánů zohledňovaly zvláštní potřeby a skutečnosti vězeňkyň a, kde je to možné a vhodné, vycházely z Bangkokých pravidel,
8. *rovněž vyzývá* členské státy, aby když je to vhodné, shromažďovaly, uchovávaly, analyzovaly a zveřejňovaly konkrétní informace o ženách ve vězení a pachatelkách trestných činů,
9. *zdůrazňuje*, že při vynášení rozsudků nebo rozhodování o opatřeních před zahájením soudního řízení s těhotnou ženou nebo jedinou či hlavní osobou pečující o dítě by měla být, pokud je to možné a vhodné, upřednostňována opatření a tresty nespojené s uvězněním, přičemž tresty odnětí svobody by měly být zvažovány uzávažných nebo násilných trestných činů,
10. *žádá* Úřad OSN pro drogy a kriminalitu, aby členským státům na jejich žádost poskytl technickou podporu a poradenské služby s cílem vypracovat nebo případně posílit právní předpisy, postupy, politiky a praktiky pro ženy ve vězení nebo pachatelky trestných činů ve výkonu alternativního trestu,
11. *rovněž žádá* Úřad OSN pro drogy a kriminalitu, aby, kde je to vhodné, podnikl kroky k zajištění rozsáhlého šíření Bangkokých pravidel, jakožto dodatku k Pravidlům o minimálních standardech zacházení s vězněnými osobami¹⁸ a Standardní minimální pravidla OSN pro opatření a tresty nespojené s uvězněním (Tokijská pravidla),¹⁹ a aby zajistil intenzifikaci informačních činností v této oblasti,
12. *dále žádá* Úřad OSN pro drogy a kriminalitu, aby posílil svou spolupráci s dalšími příslušnými subjekty OSN, mezivládními a regionálními organizacemi a nevládními organizacemi při poskytování příslušné podpory zemím a určil potřeby a kapacity zemí s cílem zvýšit spolupráci mezi jednotlivými zeměmi a spolupráci jih-jih,
13. *zve* specializované agentury v systému Organizace spojených národů a relevantní regionální a mezinárodní mezivládní a nevládní organizace, aby se zapojily do implementace Bangkokých pravidel,

¹⁸ Rezoluce Ekonomické a sociální rady OSN 663 C (XXIV) z 31. července 1957 a 2076 (LXII) z 13. května 1977.

¹⁹ Přijato rezolucí Valného Shromáždění 45/110 z 14. prosince 1990.

14. zve členské státy a další dárce, aby pro tyto účely poskytli dodatečné rozpočtové příspěvky v souladu s pravidly a procedurami Organizace spojených národů.

71. plenární zasedání 21. prosince 2010

Příloha

Pravidla Organizace spojených národů pro zacházení s vězňenými ženami a opatření a tresty nespojené s uvězněním pro pachatelky trestných činů (Bangkoká pravidla)

Předběžné postřehy

1. Pravidla o minimálních standardech zacházení s vězňenými osobami²⁰ platí pro všechny vězně bez rozdílu, a tak by při jejich uplatňování měly být brány v úvahu i specifické potřeby a skutečnosti všech vězňů, včetně vězňených žen. Tato pravidla, přijatá před více než 50 lety, však dostatečně neupozorňovala na potřeby žen. S celosvětovým nárůstem počtu vězňených žen nabyla ale potřeba vnést více jasnosti do úvah o zacházení s vězňenými ženami na důležitosti a naléhavosti.
2. S uvědomněním, že je potřeba poskytnout globální standardy, které berou v potaz ohledy, které by se měly brát na vězeňkyně a pachatelky trestných činů, a které zohledňují řadu relevantních usnesení přijatých různými orgány Organizace spojených národů, v nichž byly členské státy vyzvány, aby odpovídajícím způsobem reagovaly na potřeby pachatelek a vězeňkyň, byla tato pravidla vyvinuta tak, aby podle potřeby komplementovala a doplňovala, Pravidla o minimálních standardech zacházení s vězňenými osobami a Standardní minimální pravidla OSN pro opatření a tresty nespojené s uvězněním (Tokijská pravidla)²¹ ve spojitosti se zacházením s vězňenými ženami a s alternativními tresty pro pachatelky trestných činů.
3. Tato pravidla žádným způsobem nenahrazují Pravidla o minimálních standardech zacházení s vězňenými osobami ani Tokijská pravidla, a proto všechna ustanovení z těchto dvou souborů pravidel nadále platí pro všechny vězně a pachatele trestných činů bez rozdílu. Zatímco některá z těchto nových pravidel blíže objasňují ustanovení ve Standardních minimálních pravidlech pro zacházení s vězni a v Tokijských pravidlech ve vztahu k vězeňkyním a pachatelkám, jiná pokrývají nové oblasti.
4. Tato pravidla jsou inspirována principy obsaženými v různých úmluvách a deklaracích Organizace spojených národů a jsou tak v souladu s ustanoveními stávajícího mezinárodního práva. Jsou určena vězeňským službám a orgánům činným v trestním řízení (inklusivě politiků, zákonodárců, státního zastupitelství, soudů a probační služby), které se podílejí na udělování ne vazebních trestů a jiných opatření v rámci komunity.
5. Konkrétní požadavky na řešení situace vězňených žen byly již v OSN zdůrazněny v mnoha souvislostech. Například, v roce 1980, Šestý kongres OSN o předcházení trestné činnosti a zacházení s pachateli přijal rezoluci o konkrétních potřebách ženských vězňů,¹⁸ v níž doporučil, že při implementaci Šestým kongresem přijatých usnesení přímo či nepřímo týkajících se zacházení s pachateli trestných činů je třeba uznat specifické problémy vězňených žen a potřebu poskytnout prostředky pro jejich řešení, že v zemích, kde tomu tak ještě nebylo učiněno, programy a služby používané jako alternativní

²⁰ viz ref. 18

²¹ viz ref. 19

tresty by měly být zpřístupněny pachatelkám trestných činů stejně jako pachatelům mužského pohlaví, a že Organizace spojených národů, vládní a nevládní organizace s poradním statutem a všechny další mezinárodní organizace by měly pokračovat ve svém úsilí o zajištění toho, aby se s pachatelkou trestného činu zacházelo spravedlivě a rovnocenně během jejího zatčení, soudního procesu, odsouzení a uvěznění, přičemž zvláštní pozornost by měla být věnována zvláštním problémům, s nimiž se pachatelky setkávají, jako je těhotenství a péče o děti.

6. Sedmý kongres, Osmý kongres a Devátý kongres taktéž učinily konkrétní doporučení ohledně vězněných žen.²²
7. Ve Vídeňské deklaraci o zločinu a spravedlnosti: Řešení výzev jednadvacátého století,²³ přijaté desátým kongresem, se členské státy zavázaly, že v rámci Programu OSN pro předcházení trestné činnosti a trestní justici, jakož i v rámci vnitrostátních strategií prevence kriminality a trestní justice, budou brát v úvahu a řešit jakýkoli nesourodý dopad programů a politik na ženy a muže (odst. 11) a že budou rozvíjet návrhy prakticky zaměřených politik založených na zvláštních potřebách žen jako vězeňkyň a pachatelek trestných činů (odst. 12). Akční plány pro implementaci Vídeňské deklarace²⁴ obsahují samostatný oddíl (oddíl XIII) věnovaný konkrétním doporučeným opatřením k dodržení závazků přijatých v odstavcích 11 a 12, včetně opatření, kdy státy přezkoumávají, hodnotí a v případě potřeby upravují své právní předpisy, politiky, postupy a praktiky týkající se trestních záležitostí způsobem, který je v souladu s jejich právními systémy, za účelem zajistit, aby systém trestní justice zacházel se ženami spravedlivě.
8. Valné shromáždění, ve své rezoluci 58/183 z 22. prosince 2003 nazvané “Lidská práva při výkonu spravedlnosti” vyzvalo k tomu, aby byla věnována zvýšená pozornost problematice žen ve vězení, včetně dětí vězněných žen, s cílem určit klíčové problémy a způsoby, jak by mohly být řešeny.
9. Ve své rezoluci 61/143 z 19. prosince 2006 nazvané “Zintenzivnění snahy eliminovat všechny formy násilí páchaného na ženách”, Valné shromáždění zdůraznilo, že “násilím páchaným na ženách” se rozumí jakýkoli akt genderově podmíněného násilí vedoucí, či pravděpodobně vedoucí, k fyzické, sexuální nebo psychické újmě nebo utrpení žen, včetně svévolného odnětí svobody, ať už ve veřejném či soukromém životě, a naléhal na státy, aby přezkoumaly a případně revidovaly, změnily nebo zrušily všechny zákony, předpisy, politiky, praktiky a zvyky, které diskriminují ženy nebo na ně mají diskriminační dopad, a zajistily, aby ustanovení několika právních systémů, tam kde existují, byla v

²² Šestý kongres OSN o předcházení trestné činnosti a zacházení s pachateli, Caracas, 25. srpna – 5. září 1980: zpráva vypracována Sekretariátem (Publikace OSN, prodejní číslo E.81.IV.4), kap. I, oddíl B, usnesení 9.

Viz Sedmý kongres OSN o předcházení trestné činnosti a zacházení s pachateli, Milán, 26. srpna – 6. září 1985: zpráva vypracována Sekretariátem (Publikace OSN, prodejní číslo E.86.IV.1), kap. I, oddíl E, usnesení 6 (o spravedlivém zacházení se ženami v systému trestní justice).

Viz Osmý kongres OSN o předcházení trestné činnosti a zacházení s pachateli, Havana, 27. srpna – 7. září 1990: zpráva vypracována Sekretariátem (Publikace OSN, prodejní číslo E.91.IV.2), kap. I, oddíl A.5 (Základní zásady pro zacházení s vězni (viz také rezoluce Valného shromáždění 45/111, příloha)); a *ibid.*, oddíl C, usnesení 17 (o vyšetřovací vazbě), 19 (o řízení trestního soudnictví a rozvoji politiky odsouzení) a 21 (o mezinárodní a meziregionální spolupráci při řízení věznic a a trestech v rámci komunity a jiných opatřeních).

Viz A/CONF.169/16/Rev.1, kap. I, usnesení 1 (o doporučeních ke čtyřem podstatným tématům Devátého kongresu OSN o předcházení trestné činnosti a zacházení s pachateli), 5 (o praktické implementaci Pravidel o minimálních standardech zacházení s vězněnými osobami) a 8 (o eliminaci násilí páchaného na ženách).

²³ Viz A/RES/55/59.

²⁴ *Ibid.*

souladu s mezinárodními povinnostmi, závazky a zásadami v oblasti lidských práv, včetně principu nediskriminace, aby přijaly pozitivní opatření k řešení strukturálních příčin násilí páchaného na ženách a posílily preventivní úsilí zaměřené na diskriminační praktiky a sociální normy, a to i v souvislosti s ženami, kterým je třeba věnovat zvláštní pozornost, jako jsou ženy v ústavech nebo ve vazbě, a aby pro personál policejních složek a soudnictví zajistily výcvik a programy posilující jejich kapacitu v oblasti rovnosti žen a mužů a ženských práv. Rezoluce je uznáním skutečnosti, že násilí páchané na ženách má specifické důsledky pro kontakt žen s orgány činnými v trestním řízení a jejich konflikt se zákonem, jakož i jejich právo na to, aby během jejich uvěznění nedocházelo k jejich viktimizaci. Fyzická a psychická bezpečnost má zásadní význam pro zajištění lidských práv a zlepšení podmínek pro pachatelky trestných činů, které současná pravidla zohledňují.

10. Konečně, v Bangkokské deklaraci o synergiích a odpovědích: Strategická spojení v oblasti prevence kriminality a trestní justice, přijaté Jedenáctým kongresem OSN o prevenci kriminality a trestní justici 25. dubna 2005,²⁵ členské státy prohlásily, že jsou odhodlány rozvíjet a udržovat spravedlivé a efektivní instituce trestní justice, včetně humánního zacházení se všemi v předsoudních a nápravných zařízeních, v souladu s platnými mezinárodními normami (odst. 8), a doporučily Komisi OSN pro prevenci kriminality a trestní justici, aby zvážila přezkoumání přiměřenosti standardů a norem týkajících se řízení věznic a vězňů (odst. 30).
11. Stejně jako u Pravidel o minimálních standardech zacházení s vězňenými osobami nelze všechna pravidla vzhledem k velké rozmanitosti právních, sociálních, hospodářských a zeměpisných podmínek ve světě uplatňovat všude a za všech okolností stejně. Pravidla by však měla sloužit k tomu, abychom neustále usilovali o překonání praktických obtíží při jejich uplatňování s vědomím, že jako celek představují globální aspirace považované Organizací spojených národů za vedoucí ke společnému cíli zlepšit situaci vězňených žen, jejich dětí a jejich komunit.
12. Přestože se tato pravidla týkají především potřeb žen a jejich dětí, některá se zabývají otázkami vztahujícími se jak na vězněné ženy, tak muže, včetně těch, které se týkají rodičovské odpovědnosti, některých zdravotních služeb, postupů bezpečnostních prohlídek a tak podobně. Vzhledem k tomu, že se zaměřují na děti uvězněných matek, je potřeba uznat, že v životě dětí mají ústřední roli oba rodiče. Některá z těchto pravidel by se tak vztahovala stejně i na mužské vězně a pachatele trestných činů, kteří jsou otci.

Úvod

13. Následující pravidla v žádném případě nenahrazují Standardní minimální pravidla pro zacházení s vězni a Tokijská pravidla. Proto všechna ustanovení z těchto dvou souborů pravidel nadále platí pro všechny vězně a pachatele trestných činů bez rozdílu.
14. I. oddíl těchto pravidel, týkající se obecného řízení institucí, se vztahuje na všechny kategorie žen zbavených své svobody, včetně trestně či občanskoprávně nesouzených nebo odsouzených vězeňkyň, jakož i žen, na které se vztahují "bezpečnostní opatření" nebo nápravná opatření nařízená soudcem.

²⁵ Jedenáctý kongres OSN o prevenci kriminality a trestní justici (Bangkok, Thajsko, 18 – 25. dubna 2005).

15. II. oddíl obsahuje pravidla vztahující se pouze na zvláštní kategorie, kterými se zabývá každý pododdíl. Nicméně, pravidla v pododdílu A, vztahující se na vězně ve výkonu trestu, se rovněž vztahují na kategorii vězňů, kterou se zabývá pododdíl B, pokud nejsou v rozporu s pravidly pro tuto kategorii žen a jsou těmto ženám ku prospěchu.
16. Pododdíly A a B oba poskytují dodatečná pravidla pro zacházení s mladistvými vězeňkyněmi. Je však důležité poznamenat, že v souladu s mezinárodními standardy, zejména Standardními minimálními pravidly OSN pro výkon soudnictví nad mládeží (Pekingská pravidla),²⁶ Směrnicí OSN pro prevenci delikvence mladistvých (Rijádská směrnice),²⁷ Pravidly OSN na ochranu mladistvých zbavených osobní svobody²⁸ a Směrnicí pro postup vůči dětem v systému trestní justice,²⁹ musí být navrženy samostatné strategie a politiky pro léčbu a rehabilitaci této kategorie vězňů, přičemž je třeba v maximální možné míře zabránit institucionalizaci.
17. III. oddíl obsahuje pravidla týkající se uplatňování nevazebních sankcí a opatření pro ženy a mladistvé pachatelky trestných činů, a to i během jejich zatčení, před zahájením trestního řízení, při vynesení rozsudku a ve fázích trestního soudnictví po vynesení rozsudku.
18. IV. oddíl obsahuje pravidla pro výzkum, plánování, hodnocení, zvyšování povědomí veřejnosti a sdílení informací a vztahuje se na všechny kategorie pachatelek trestných činů zahrnuté v těchto pravidlech.

I. Pravidla s obecnou působností

1. Základní princip

[Doplňuje pravidlo 6 z Pravidel o minimálních standardech zacházení s vězňenými osobami]

Pravidlo 1

Aby byl zaveden princip nediskriminace, zakotvený v pravidle 6 Pravidel o minimálních standardech zacházení s vězňenými osobami, mělo by být při uplatňování těchto pravidel přihlédnuto ke specifickým potřebám vězňených žen. Zajištění takových potřeb za účelem dosažení podstatné rovnosti žen a mužů se nepovažuje za diskriminační.

2. Příjem do věznice

Pravidlo 2

1. Náležitá pozornost je věnována přijetí žen a dětí, vzhledem k jejich mimořádné zranitelnosti v době nástupu. Nově přichozím vězeňkyním musí být poskytnuta možnost kontaktovat své blízké, přístup k právnímu poradenství, informace o vězeňských pravidlech a předpisech, vězeňskému režimu a kde v případě potřeby vyhledat pomoc v jazyce, kterému rozumějí, a v případě cizích státních příslušníků také přístup ke konzulárním zástupcům.
2. Před nástupem nebo při přijetí, je ženám pečujícím o děti dovoleno zajistit zaopatření těchto dětí, včetně možnosti přiměřeného odkladu zadržení s přihlédnutím k nejlepšímu zájmu těchto dětí.

²⁶ Rezoluce 40/33, příloha.

²⁷ Rezoluce 45/112, příloha.

²⁸ Rezoluce 45/113, příloha.

²⁹ Rezoluce Ekonomické a sociální rady OSN 1997/30, příloha.

3. Registr

[Doplňuje pravidlo 7 z Pravidel o minimálních standardech zacházení s vězňenými osobami] Pravidlo 3

1. Počet a osobní údaje dětí ženy přijímané do vězení jsou zaznamenány při přijetí. Záznamy obsahují, aniž by byla dotčena práva matky, alespoň jména dětí, jejich věk a, pokud nedoprovází matku, údaje o tom, kde se nacházejí a kdo je má v péči či opatrovnictví.
2. Veškeré informace týkající se totožnosti dětí jsou považovány za důvěrné a použití těchto informací musí být vždy v souladu s přihlédnutím k nejlepšímu zájmu dětí.

4. Přidělení věznice

Pravidlo 4

Vězňené ženy jsou v co největší míře přidělovány do věznic v blízkosti jejich domova nebo místa společenské rehabilitace, s přihlédnutím k jejich pečovatelským povinnostem, jakož i k preferencím jednotlivých žen a k dostupnosti vhodných programů a služeb.

5. Osobní hygiena

[Doplňuje pravidla 15 a 16 z Pravidel o minimálních standardech zacházení s vězňenými osobami]

Pravidlo 5

Ubytování vězňených žen musí být vybaveno vším potřebným k uspokojení specifických hygienických potřeb žen, včetně dámských vložek poskytovaných zdarma a pravidelného přívodu vody dostupné pro osobní péči dětí a žen, zejména žen zapojených do vaření a těhotných, kojících nebo menstrujících žen.

6. Služby zdravotní péče

[Doplňuje pravidla 22 až 26 z Pravidel o minimálních standardech zacházení s vězňenými osobami]

(a) Lékařská prohlídka při vstupu

[Doplňuje pravidlo 24 z Pravidel o minimálních standardech zacházení s vězňenými osobami]

Pravidlo 6

Zdravotní prohlídka vězňených žen zahrnuje komplexní vyšetření k určení primárních zdravotních potřeb a rovněž stanovuje:

- (a) Přítomnost pohlavně přenosných nemocí nebo nemocí přenášených krví, a v závislosti na rizikových faktorech může být vězňeným ženám nabídnuto také testování na HIV s poradenstvím před a po testování,
- (b) Potřebu psychologické péče, včetně posttraumatické stresové poruchy a rizika sebevraždy nebo sebepoškození,
- (c) Historii reprodukčního zdraví vězňené ženy, včetně současného nebo nedávného těhotenství, porodu a jakéhokoliv souvisejícího problému reprodukčního zdraví,
- (d) Existenci drogové závislosti,
- (e) Sexuální zneužívání a jiné formy násilí, které mohly být utrpěny před přijetím.

Pravidlo 7

1. Je-li diagnostikováno pohlavní zneužívání nebo jiné formy násilí před nebo během zadržení, daná vězeňkyně je informována o svém právu obrátit se na soudní orgány. Vězeňkyně by měla být plně informována o postupech a krocích, které to obnáší. Pokud vězeňkyně souhlasí s učiněním právních kroků, jsou o tom informováni příslušní pracovníci, kteří případ neprodleně postoupí příslušnému orgánu k prošetření. Vězeňská služba pomáhá těmto ženám získat přístup k právní pomoci.
2. Bez ohledu na to, zda se žena rozhodne podniknout právní kroky, vězeňská služba se snaží zajistit, aby měla okamžitý přístup ke specializované psychologické podpoře nebo poradenství.
3. Jsou vypracována konkrétní opatření, aby se zabránilo jakékoli formě odplaty proti těm, kteří takové oznámení podají nebo podniknou právní kroky.

Pravidlo 8

Právo vězeňkyň na lékařské tajemství, zejména právo nesdílet informace a nepodstoupit vyšetření v souvislosti s jejich anamnézou v oblasti reprodukčního zdraví, musí být vždy respektováno.

Pravidlo 9

Je-li vězeňkyně doprovázena dítětem, podrobí se také toto dítě zdravotnímu vyšetření, nejlépe dětským lékařem, aby se zjistily jakékoli léčebné a zdravotní potřeby. Je poskytnuta vhodná zdravotní péče, přinejmenším obdobná zdravotní péči v dané komunitě.

(b) Genderově specifická zdravotní péče

Pravidlo 10

1. Vězněným ženám jsou poskytnuty genderově specifické zdravotní služby přinejmenším obdobné těm v dané komunitě.
2. Požádá-li vězeňkyně, aby byla ošetřena nebo vyšetřena zdravotní sestrou nebo lékařem ženského pohlaví, je v rámci možností zajištěna dostupnost lékařky nebo zdravotní sestry, s výjimkou situací vyžadujících naléhavý lékařský zásah. Jestliže mužský lékař provede vyšetření v rozporu s přáním vězeňkyně, musí při něm být přítomen zaměstnanec ženského pohlaví.

Pravidlo 11

1. Při lékařských prohlídkách je přítomen pouze zdravotnický personál, pokud se lékař nedomnívá, že existují výjimečné okolnosti, nebo pokud lékař nepožádá o přítomnost člena vězeňského personálu z bezpečnostních důvodů nebo pokud vězeňkyně výslovně nepožádá o přítomnost člena personálu podle pravidla 10, odstavce 2, uvedeného výše.
2. Je-li nezbytné, aby byl při lékařských prohlídkách přítomen nelékařský vězeňský personál, měly by být těmito pracovníky ženy a vyšetření by měla být prováděna způsobem, který chrání soukromí, důstojnost a diskrétnost.

(c) Duševní zdraví a péče*Pravidlo 12*

Individualizované a komplexní programy péče o duševní zdraví a rehabilitační programy zohledňující genderové aspekty a pracující s povědomím o traumatech, jsou dostupné vězněným ženám s potřebami péče o duševní zdraví ve vězení či v nevázebním prostředí.

Pravidlo 13

Zaměstnanci věznice jsou upozorněni na období, kdy mohou být ženy obzvláště rozrušeny, aby byly citliví k jejich situaci a zajistili, že ženám bude poskytnuta vhodná podpora.

(d) HIV prevence, léčba, péče a podpora*Pravidlo 14*

Programy a služby vytvořené v rámci řešení HIV/AIDS v nápravných zařízeních reagují na specifické potřeby žen, včetně prevence přenosu z matky na dítě. V této souvislosti vedení věznice povzbuzuje a podporuje rozvoj iniciativ v oblasti prevence HIV, léčby a péče, jako je vrstevnické vzdělávání (peer education).

(e) Léčebné programy týkající se zneužívání návykových látek*Pravidlo 15*

Zohledňující předchozí viktimizaci, zvláštní potřeby těhotných žen a žen s dětmi, jakož i různorodé kulturní prostředí, ze kterého pocházejí, vězeňské zdravotní služby poskytují a umožňují specializované léčebné programy určené pro ženy zneužívající návykové látky.

(f) Prevence sebevražd a sebepoškozování*Pravidlo 16*

Rozvoj a uplatňování strategií s cílem předcházet sebevraždám a sebepoškozování vězeňkyň a poskytování vhodné, genderově specifické a specializované podpory ohroženým osobám je součástí komplexní politiky péče o duševní zdraví v ženských věznicích. Tyto strategie jsou vyvíjeny v součinnosti se službami sociální péče a péče o duševní zdraví.

(g) Preventivní zdravotní služby*Pravidlo 17*

Vězněné ženy musejí obdržet vzdělání a informace o preventivních opatřeních ve zdravotní péči, včetně těch týkajících se HIV, pohlavně přenosných nemocí a dalších nemocí přenášených krví, jakož i zdravotních potíží souvisejících s pohlavím.

Pravidlo 18

Preventivní opatření ve zdravotní péči, která mají pro ženy zvláštní význam, jako jsou Papanicolaouovy testy a vyšetření možné rakoviny prsu a gynekologického malignitu, jsou nabízena vězněným ženám obdobně jako stejně starým ženám v dané komunitě.

7. Bezpečnost a zabezpečení

[Doplňuje pravidla 27 až 36 z Pravidel o minimálních standardech zacházení s vězněnými osobami]

(a) Prohlídky

Pravidlo 19

Je třeba přijmout účinná opatření k zajištění ochrany důstojnosti a úcty k vězněným ženám během osobních prohlídek, které smí provádět pouze zaměstnankyně ženského pohlaví, které byly řádně vyškoleny ve vhodných metodách, v souladu se zavedenými postupy.

Pravidlo 20

Musejí být vyvinuty alternativní metody detekční kontroly, jako jsou skeny, které nahradí bezpečnostní prohlídky, při kterých se vězni musí svlékat do naha, a invazivní tělesné prohlídky, aby se zabránilo škodlivému psychologickému a možnému fyzickému dopadu invazivních tělesných prohlídek.

Pravidlo 21

Vězeňský personál prokazuje odbornou způsobilost, profesionalitu a citlivost a zachovává úctu a důstojnost při prohlídce jak dětí, které jsou ve vězení s jejich matkou, tak dětí navštěvujících vězněnou osobu.

(b) Kázeň a trest

[Doplňuje pravidla 27 až 32 z Pravidel o minimálních standardech zacházení s vězněnými osobami]

Pravidlo 22

Tresty spočívající v umístění do stísněného prostoru nebo disciplinární segregace se nepoužívají na těhotné ženy, ženy s kojenci a kojící matky ve vězení.

Pravidlo 23

Disciplinární sankce pro vězeňkyně nezahrnují zákaz styku s rodinou, zejména s dětmi.

(c) Omezující nástroje

[Doplňuje pravidla 33 a 34 z Pravidel o minimálních standardech zacházení s vězněnými osobami]

Pravidlo 24

Omezující nástroje nesmějí být použity u žen během kontrakcí, při porodu a bezprostředně po porodu.

(d) Informace pro a stížnosti vězňů, inspekce

[Doplňuje pravidla 35 a 36 a, co se týče inspekce, pravidlo 55 z Pravidel o minimálních standardech zacházení s vězněnými osobami]

Pravidlo 25

1. Vězeňkyním, které oznámí zneužití, je poskytnuta okamžitá ochrana, podpora a poradenství a jejich tvrzení jsou vyšetřena příslušnými a nezávislými orgány, to vše dodržujíc zásadu důvěrnosti. Ochranná opatření zohledňují zejména riziko odplaty.
2. Vězeňkyním, které byly vystaveny sexuálnímu zneužívání, a zejména těm, které v důsledku toho otěhotněly, se dostane náležitého lékařského poradenství a je jim poskytnuta nezbytná tělesná i duševní zdravotní péče, podpora a právní pomoc.
3. Za účelem monitorování podmínek uvěznění a zacházení s vězněnými ženami, inspektoráty, navštěvující nebo monitorující rady nebo dozorcí orgány mají členy ženského pohlaví.

8. Kontakt s vnějším světem

[Doplňuje pravidla 37 až 39 z Pravidel o minimálních standardech zacházení s vězněnými osobami]

Pravidlo 26

Kontakt vězněných žen s jejich rodinami, včetně jejich dětí, a s opatrovníky a zákonnými zástupci jejich dětí je podporován a umožněn všemi rozumnými prostředky. Je-li to možné, jsou přijata opatření k vyrovnání znevýhodnění, kterým čelí ženy zadržené v institucích daleko od svého domova.

Pravidlo 27

Jsou-li povoleny manželské návštěvy, mohou vězněné ženy toto právo uplatnit stejně jako muži.

Pravidlo 28

Návštěvy zahrnující děti se uskutečňují v prostředí, které přispívá k pozitivnímu zážitku z návštěvy, a to i s ohledem na chování zaměstnanců, a povoluje otevřený kontakt mezi matkou a dítětem. Kde je to možné, měly by být podporovány návštěvy zahrnující rozšířený kontakt s dětmi.

9. Zaměstnanci institucí a jejich výcvik k rozvoji dovedností

[Doplňuje pravidla 46 až 55 z Pravidel o minimálních standardech zacházení s vězněnými osobami]

Pravidlo 29

Posílení kapacity (myšleno znalostí a schopností) personálu v ženských věznicích umožňuje zaměstnancům zabývat se zvláštními požadavky pro znovuzачlenění vězněných žen do společnosti a spravovat bezpečná a rehabilitační zařízení. Opatření pro budování kapacit pro zaměstnance ženského pohlaví zahrnují rovněž přístup k vedoucím pozicím s klíčovou odpovědností za rozvoj politik a strategií týkajících se zacházení s vězeňkyněmi a péče o ně.

Pravidlo 30

Na manažerské úrovni vězeňské správy musí existovat jasné a soustavné odhodlání předcházet a řešit genderově založenou diskriminaci zaměstnankyň.

Pravidlo 31

Musí být vypracovány a implementovány jasné politiky a předpisy týkající se chování vězeňského personálu zaměřené na poskytování maximální ochrany vězněným ženám před jakýmkoli genderově podmíněným fyzickým nebo verbálním násilím, zneužíváním a sexuálními obtěžováním.

Pravidlo 32

Ženský vězeňský personál má stejný přístup ke vzdělávání k rozvoji svých praktických dovedností jako mužský personál a všichni zaměstnanci podílející se na řízení ženských věznic absolvují školení o zohledňování genderových aspektů a zákazu diskriminace a sexuálního obtěžování.

Pravidlo 33

1. Všichni zaměstnanci přidělení k práci s vězněnými ženami absolvují školení týkající se genderově specifických potřeb a lidských práv vězněných žen.
2. Vězeňskému personálu pracujícímu v ženských věznicích je vedle první pomoci a základů medicíny poskytnut i základní výcvik týkající se hlavních problémů v oblasti zdraví žen.
3. Pokud je dětem dovoleno pobývat ve vězení se svými matkami, jsou vězeňskému personálu rovněž poskytnuty informace zvyšující povědomí o vývoji dítěte a základní výcvik ve zdravotní péči o děti, aby tak mohl náležitě reagovat v případech potřeby a nouze.

Pravidlo 34

Programy posilující kapacitu (znalosti a schopnosti) v oblasti HIV jsou zahrnuty do osnov pravidelných školení vězeňského personálu. Kromě HIV/AIDS prevence, léčby, péče a podpory, jsou součástí těchto osnov také témata, jako je gender a lidská práva, s důrazem na jejich souvislost s HIV, a s ním spojeným stigmatem a diskriminací.

Pravidlo 35

Vězeňský personál je vyškolen k detekci potřeb duševní péče a rizika sebepoškozování a sebevraždy u vězněných žen a k nabídnutí pomoci poskytnutím podpory a předáním takových případů odborníkům.

10. Mladistvé vězeňkyně*Pravidlo 36*

Orgány vězeňské služby musí zavést opatření vyhovující potřebám ochrany mladistvých vězeňkyň.

Pravidlo 37

Mladistvé vězeňkyně mají stejný přístup ke všeobecnému a odbornému vzdělání jako je k dispozici mladistvým vězňům mužského pohlaví.

Pravidlo 38

Mladistvé vězeňkyně mají přístup k programům a službám určeným pro jejich věk a pohlaví, jako je například poradenství v oblasti sexuálního zneužívání nebo násilí. Mladistvé vězeňkyně rovněž obdrží vzdělání v oblasti ženské zdravotní péče a mají pravidelný přístup ke gynekologům, podobně jako dospělé vězeňkyně.

Pravidlo 39

Těhotným mladistvým vězeňkyním je poskytnuta podpora a lékařská péče rovnocenná té, která je poskytována dospělým vězeňkyním. Jejich zdravotní stav je sledován lékařem a bere se v potaz, že ve svém věku mohou být v průběhu těhotenství vystaveny většímu riziku zdravotních komplikací.

II. Pravidla pro zvláštní kategorie

A. Odsouzení vězni

1. Klasifikace a individualizace

[Doplňuje pravidla 67 až 69 z Pravidel o minimálních standardech zacházení s vězněnými osobami]

Pravidlo 40

Vězeňská správa má mít vytvořené a v praxi využívané metody klasifikace vězňů, které reagují na genderově specifické potřeby a okolnosti vězněných žen, tak aby bylo zajištěno vhodné a individualizované naplánování a provedení včasné rehabilitace, léčby a znovuzачlenění do společnosti.

Pravidlo 41

Posouzení rizik a klasifikace vězňů zohledňující genderové aspekty:

- (a) Bere v úvahu obecně nižší riziko, které vězněné ženy představují pro ostatní, jakož i obzvláště škodlivé následky, které mohou na vězeňkyně mít bezpečnostní opatření s maximální ostrahou a zvýšená míra izolace,
- (b) Umožňuje, aby základní informace o minulosti žen, jako například násilí, které mohly zažít, anamnéza mentálního postižení a zneužívání návykových látek, jakož i rodičovské a jiné pečovatelské povinnosti, byly vzaty v úvahu v procesu přidělování věznic a plánování zajištění výkonu trestu,
- (c) Zaručuje, že plány trestů žen zahrnují rehabilitační programy a služby, které odpovídají jejich genderově specifickým potřebám,
- (d) Zajišťuje, aby osoby, které potřebují péči o duševní zdraví, byly ubytovány v ubytování, které není omezující a jde o nejnižší možnou úroveň zabezpečení, a aby se jim dostalo odpovídající péče, spíše než aby byly umístěny do zařízení s vyšší úrovní zabezpečení pouze kvůli jejich problémům s duševním zdravím.

2. Vězeňský režim

[Doplňuje pravidlo 65, 66 a 70 až 81 z Pravidel o minimálních standardech zacházení s vězněnými osobami] Pravidlo 42

1. Vězněné ženy mají přístup k vyváženému a komplexnímu programu činností, které zohledňují potřeby vhodné pro jejich pohlaví.
2. Režim věznic musí být dostatečně flexibilní, aby mohl reagovat na potřeby těhotných žen, kojících matek a žen s dětmi. Ve věznicích by měla být poskytnuta zařízení nebo zaopatření péče o dítě tak, aby se vězněné ženy mohly účastnit vězeňských aktivit.

3. Je třeba vynaložit zvláštní úsilí k zajištění vhodných programů pro těhotné ženy, kojící matky a ženy s dětmi ve vězení.
4. Je třeba vynaložit zvláštní úsilí k zajištění vhodných služeb vězněným ženám, které potřebují psychosociální podporu, zejména těm, které byly vystaveny fyzickému, duševnímu nebo sexuálnímu zneužívání.

Sociální vztahy a následná péče

[Doplňuje pravidla 79 až 81 z Pravidel o minimálních standardech zacházení s vězněnými osobami]

Pravidlo 43

Vězeňská služba podporuje a kde je to možno také usnadňuje návštěvy vězněných žen, neboť jde o důležitý základní předpoklad pro zajištění jejich duševní pohody a opětovného začlenění do společnosti.

Pravidlo 44

S ohledem na nepřiměřené zkušenosti vězněných žen s domácím násilím s nimi musí být řádně projednáno, kdo, včetně kterých rodinných příslušníků, je oprávněn je navštěvovat.

Pravidlo 45

Za účelem usnadnění přechodu vězněných žen z vězení na svobodu, snížení stigmatu a obnovy jejich kontaktu s rodinami v co nejranějším stádiu, vězeňská služba v maximální míře využívá možností jako jsou propustky domů, otevřené věznice, domy na půli cesty a služby a programy v komunitě.

Pravidlo 46

Vězeňská služba ve spolupráci s probační službou a/nebo službami sociální péče, místními komunitními skupinami a nevládními organizacemi navrhuje a zavádí komplexní reintegrační programy před a po propuštění, které zohledňují genderově specifické potřeby žen.

Pravidlo 47

Dodatečná podpora po propuštění je poskytnuta ve spolupráci se službami v komunitě propuštěným vězeňkyním, které k zajištění úspěšného znovuzачlenění do společnosti potřebují psychologickou, zdravotní, právní a praktickou pomoc.

3. Těhotné ženy, kojící matky a matky s dětmi ve vězení

[Doplňuje pravidlo 23 z Pravidel o minimálních standardech zacházení s vězněnými osobami]

Pravidlo 48

1. Těhotné nebo kojící vězeňkyně obdrží poradenství ohledně svého zdraví a stravy v rámci programu, který vypracuje a monitoruje kvalifikovaný zdravotník. Těhotným ženám, dětem a kojícím matkám musí být bezplatně poskytnuta patřičná a včasná strava, zdravé prostředí a možnosti pravidelného cvičení.

2. Vězněné ženy nesmějí být odrazovány od kojení svých dětí, pokud k tomu nejsou konkrétní zdravotní důvody.
3. Zdravotní a výživové potřeby vězněných žen, které nedávno porodily, ale jejichž děti s nimi nejsou ve vězení, jsou zahrnuty do léčebných programů.

Pravidlo 49

Rozhodnutí dovolit dětem zůstat se svými matkami ve vězení musí být založeno na nejlepším zájmu těchto dětí. S dětmi, které jsou ve vězení se svými matkami, se nikdy nezachází jako s vězni.

Pravidlo 50

Vězněným ženám, jejichž děti jsou s nimi ve vězení, je poskytnuto co nejvíce příležitostí trávit čas se svými dětmi.

Pravidlo 51

1. Dětem žijícím se svými matkami ve vězení je poskytována průběžná zdravotnická péče a jejich vývoj je sledován odborníky ve spolupráci s místními zdravotnickými službami.
2. Prostředí poskytnuto pro výchovu těchto dětí musí být co nejlépe prostředím pro výchovu dítěte mimo vězení.

Pravidlo 52

1. Rozhodnutí o tom, kdy má být dítě odděleno od matky, se zakládá na individuálním posouzení a nejlepším zájmu dítěte v rámci příslušných vnitrostátních zákonů.
2. Vyjmutí dítěte z vězení je provedeno citlivě, pouze tehdy, byla-li pro dítě zajištěna alternativní péče a v případě cizinců po konzultaci s konzulárními úředníky.
3. Po té, co jsou děti odděleny od svých matek a umístěny k rodině nebo příbuzným nebo do jiné alternativní péče, je vězněným ženám dána maximální možná příležitost a vybavení setkat se se svými dětmi, pokud je to v nejlepším zájmu těchto dětí a pokud není ohrožena bezpečnost veřejnosti.

4. Cizinci

[*Doplňuje pravidlo 38 z Pravidel o minimálních standardech zacházení s vězněnými osobami*]

Pravidlo 53

1. Jsou-li uzavřeny příslušné dvoustranné nebo mnohostranné dohody, přemístění vězněných žen, které jsou nerezidenty cizí národnosti, do jejich vlasti, zejména pokud mají ve své vlasti děti, se během jejich uvěznění zvaží co nejdříve, a to na základě žádosti nebo informovaného souhlasu dotyčné ženy.

2. Má-li být dítě žijící s vězněnou ženou, která je nerezidentem cizí národnosti, vyjmuta z vězení, mělo by být zvaženo přemístění dítěte do jeho vlasti, s přihlédnutím k nejlepšímu zájmu dítěte a po konzultaci s jeho matkou.

5. Menšiny a původní obyvatelé

Pravidlo 54

Vězeňská služba uznává, že vězeňkyně s odlišným náboženským a kulturním původem mají různé potřeby a mohou čelit mnohým formám diskriminace, co se týče jejich přístupu k programům a službám relevantním pro jejich kulturu a pohlaví. Vězeňská služba proto poskytuje komplexní programy a služby, které tyto potřeby řeší, a to po poradě se samotnými vězeňkyněmi a příslušnými skupinami.

Pravidlo 55

Služby před a po propuštění jsou po poradě s příslušnými skupinami přezkoumávány tak, aby se zaručilo, že jsou vhodné a dostupné pro vězněné ženy z řad původního obyvatelstva a z etnických a rasových skupin.

B. Vězni ve vazbě nebo čekající na soud

[*Doplňuje pravidla 84 až 93 z Pravidel o minimálních standardech zacházení s vězněnými osobami*]

Pravidlo 56

Mimořádné nebezpečí zneužití, kterému ženy čelí ve vyšetřovací vazbě, musí být rozpoznáno příslušnými orgány, které ve svých předpisech a praxi přijmou vhodná opatření, aby zaručily bezpečnost těchto žen po dobu vyšetřovací vazby. (Co se týče vyšetřovací vazby, viz také pravidlo 58 níže.)

III. Opatření a tresty nespojené s uvězněním

Pravidlo 57

Tokijská pravidla řídí rozvoj a využívání vhodných postupů vůči pachatelkám trestných činů. V rámci právních systémů členských států je s přihlédnutím k historii viktimizace mnoha pachatelek a k jejich pečovatelským povinnostem třeba vypracovat genderově specifické možnosti diverzních opatření a alternativk rozsudkům a opatřením před zahájením soudního řízení.

Pravidlo 58

S ohledem na pravidlo 2.3 z Tokijských pravidel, pachatelky trestných činů nesmí být odděleny od svých rodin a komunit, aniž by byla věnována náležitá pozornost jejich zázemí a rodinným vztahům. Alternativní způsoby nakládání se ženami páchající trestné činy, jako jsou diverzní opatření a alternativy k rozsudkům a opatřením před zahájením soudního řízení, jsou využívány, kdykoli je to vhodné a možné.

Pravidlo 59

Obecně platí, že ne vazební prostředky ochrany, například v azylových domech spravovaných nezávislými orgány, nevládními organizacemi nebo jinými komunitními službami, jsou použity k ochraně žen, které takovou ochranu potřebují. Dočasná opatření zahrnující vazbu k ochraně ženy se uplatní pouze tehdy, je-li to nezbytně nutné a dotyčná žena o to výslovně požádá, a ve všech případech je na ní dohlíženo soudními nebo jinými příslušnými orgány. Tato ochranná opatření nesmějí pokračovat proti vůli dotyčné ženy.

Pravidlo 60

Je třeba zajistit patřičné zdroje k vytvoření vhodných alternativ pro pachatelky trestných činů, které zkombinují opatření a tresty nespojené s uvězněním a intervence řešící nejčastější problémy vedoucí ke kontaktu žen s orgány činnými v trestním řízení či konfliktu se zákonem. Tyto alternativy mohou zahrnovat terapeutické kurzy a poradenství pro oběti domácího násilí a sexuálního zneužívání, vhodnou léčbu pro osoby s mentálním postižením a vzdělávací a výcvikové programy k zvýšení uplatnitelnosti na trhu práce. Tyto programy zohledňují potřebu poskytnout péči o děti a služby určené pouze pro ženy.

Pravidlo 61

Při vynášení rozsudků nad pachatelkami trestných činů mají soudy, s ohledem na pečovatelské povinnosti žen a jejich typické zázemí, pravomoc zvážit polehčující okolnosti, jako je předešlá trestní bezúhonnost a relativní nezávažnost a povaha jejich trestného jednání.

Pravidlo 62

Je třeba zlepšit zajištění jak léčebných programů řešících zneužívání návykových látek v komunitě, které zohledňují genderové aspekty, pracují s povědomím o traumatech a jsou dostupné pouze pro ženy, tak i přístup žen k takové léčbě, a to jak s cílem předcházet trestné činnosti, tak i za účelem odklonění k alternativním trestům.

1. Dispozice po vynesení rozsudku*Pravidlo 63*

Rozhodnutí o předčasném podmíněném propuštění (paroli) příznivě zohledňuje povinnosti vězňených žen v rámci péče o rodinu, jakož i jejich potřeby související s opětovným začleněním do společnosti.

2. Těhotné ženy a ženy s vyživovanými dětmi*Pravidlo 64*

Je-li to možné a vhodné, upřednostňují se pro těhotné ženy a ženy s vyživovanými dětmi tresty nespojené s odnětím svobody, přičemž tresty odnětí svobody jsou zvažovány u závažných nebo násilných trestných činů nebo pokud žena představuje přetrvávající nebezpečí, a po zohlednění nejlepšího zájmu dítěte nebo dětí, přičemž je zajištěno, aby byla přijata vhodná opatření pro péči o tyto děti.

3. Mladistvé pachatelky trestných činů*Pravidlo 65*

Je třeba v maximální možné míře zabránit institucionalizaci dětí v rozporu se zákonem. Při rozhodování je třeba zohlednit genderově podmíněnou zranitelnost mladistvých pachatelek trestných činů.

4. Cizinci

Pravidlo 66

Je vynaloženo maximální úsilí na ratifikaci Úmluvy OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu³⁰ a Protokolu k prevenci, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména ženami a dětmi, doplňující Úmluvu OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu³¹ za účelem úplného zavedení jejich ustanovení tak, aby byla obětem obchodování s lidmi poskytnuta maximální ochrana a zamezilo se tak sekundární viktimizaci mnoha žen cizí národnosti.

IV. Výzkum, plánování, hodnocení a zvyšování povědomí veřejnosti

1. Výzkum, plánování a hodnocení

Pravidlo 67

Jako základ pro efektivní plánování, rozvoj programů a tvorbu veřejných politik reagujících na potřebu znovuzačlenění pachatelek trestných činů do společnosti, je třeba usilovat o organizaci a propagaci komplexních, na výsledky zaměřených, výzkumů o trestných činech páchaných ženami, o důvodech, které je vedou ke konfrontaci s orgány činnými v trestním řízení a konfliktu se zákonem, o dopadu sekundární kriminalizace a uvěznění na ženy, o charakteristice pachatelek trestných činů, jakož i o programech určených ke snížení recidivy žen.

Pravidlo 68

Je třeba usilovat o organizaci a propagaci výzkumů zkoumajících počet dětí dotčených konfrontací jejich matek s orgány činnými v trestním řízení, konfliktu se zákonem, a zejména uvězněním, a následný dopad těchto skutečností na tyto děti, ve snaze přispět k tvorbě veřejných politik a rozvoji programů zohledňující nejlepší zájmy těchto dětí.

Pravidlo 69

Za účelem snížení stigmatizace a negativního dopadu, který na ženy má jejich konfrontace s orgány činnými v trestním řízení a jejich konflikt se zákonem, je třeba usilovat o to, aby byly pravidelně přezkoumávány, hodnoceny a zveřejňovány trendy, problémy a faktory spojené s protiprávním jednáním žen a aby pravidelně byla vyhodnocována účinnost reagování na potřebu pachatelek a jejich dětí být znovuzačleněny do společnosti.

2. Zvyšování povědomí veřejnosti, sdílení informací a vzdělávání k rozvoji praktických dovedností

Pravidlo 70

1. Hromadné sdělovací prostředky a veřejnost jsou informovány o důvodech, které vedou k polapení žen v systému trestní justice a o nejúčinnějších metodách, jak umožnit jejich opětovné začlenění do společnosti, s přihlédnutím k nejlepšímu zájmu jejich dětí.

³⁰ Organizace spojených národů, Sběrka smluv, vol. 2225, č. 39574.

³¹ Ibid., vol. 2237, č. 39574.

2. Zveřejnění a šíření výzkumů a příkladů osvědčených postupů tvoří komplexní prvky politik, jejichž cílem je zlepšit situaci a spravedlivost trestního soudnictví vůči pachatelkám trestných činů pro ženy a jejich děti.
3. Hromadným sdělovacím prostředkům, veřejnosti a osobám s profesní odpovědností ve věcech týkajících se vězněných žen a pachatelek trestných činů jsou pravidelně poskytovány věcné informace o záležitostech upravených v těchto pravidlech a o jejich implementaci.
4. Za účelem zvyšování informovanosti a citlivosti relevantních pracovníků z oblasti trestní justice vůči ustanovením obsaženým v těchto pravidlech jsou vyvíjeny a zavedeny výcvikové programy založené na těchto pravidlech a výsledcích výzkumů.

Tato publikace vznikla díky štědrému příspěvku vlády Thajského království v rámci činností technické pomoci Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC) související se zavedením Bangkockých pravidel.